

De NVSO Rommelpot

NEDERLANDSE VERENIGING VOOR STRAATSBURG EN OMSTREKEN
ASSOCIATION NÉERL ANDAISE DE STRASBOURG ET SES ENVIRONS

September 2016, nr 3
130 leden

'De Rommelpot is een oud Nederlands muziekinstrument gemaakt van een aardewerk pot bespannen met e en varkensblaas waarin een stok gestoken wordt.'

In dit nummer:

- p.1-3 Komende activiteiten
- p.3-4 Mededelingen /familieberichten
- p.4-5 Afscheidsinterview met Hans van der Werf
- p.6 De wadden in foto's van Pieter de Vries
- p.7 Een terugblik op twee mooie concerten, van Frank en van Cora Schmeiser
- p.7-8 Nederlands herdenking in Struthof
- p. 8-10 Nederlandse kunstenaars op Franse postzegels
- p. 11-14 Culturele tips
- p. 14 Syrië en de Elzas als 'ervaringsdeskundige'
- p. 15-19 Orval en Canossa... cherchez la femme !
- p.19-20 Het Parijse Collège Néerlandais van Dudok in volle glorie hersteld
- p. 20 Colofon

Komende activiteiten

15 september, 8 uur, Huiskamerfilmavond

In het kader van onze huiskamerfilmavonden: op donderdag 15 september, om 8 uur, weer bij ondertekenende, Gerard de Boer (18 Avenue du Général de Gaulle, Straatsburg, 0645670081) een avond gewijd aan de korte Nederlandse film. De filmpjes zijn stuk voor stuk juweeltjes, in een breed scala van genres en sentimenten, van technisch bijzonder tot hilarisch en ontroerend.

En deze avonden blijken niet alleen aan film gewijd. Zij zijn ook een soort alternatieve Stammtisch met deels andere participanten dan op de vrijdagavonden.

Laat, om logistieke redenen weer even een paar dagen tevoren weten dat U komt en neem ook gerust (nog) niet leden van onze Vereniging mee.



30 september, 6 uur, Stammtisch

Het Stammtisch seizoen is op vrijdag 26 augustus weer succesvol van start gegaan. En het is op vrijdag 30 september dus weer verzamelen geblazen is bij Brasserie Brant van af 6 uur. Proost op voorhand.



15 oktober, 6 uur, De piano in de Aubette herstyled als een 'Mondriaan'

Op zaterdag 15 oktober om 18.00 uur is er in de Aubette 1928 een activiteit van onze zustervereniging Theo van Doesburg: een concert van onze voorzitter Frank en de zijn gedoteerde collega pianiste op het Conservatoire de la Musique et de la Danse, Daniela Tsekova.



Dit om de inwijding te vieren van de 'herscheping' van de eerder door de Association, met mede-giften van diverse leden geschonken piano aan de Musées de Strasbourg, ter plaatsing in de Aubette.

Op initiatief (en op kosten) van Hans van der Werf¹, de vroegere voorzitter voor vele jaren van de Association, is het in de Aubette wat uit de toon vallende instrument van bruin naar 'Mondriaan-styled' omgevormd door de Nederlandse kunstenaar/designer Freek de Ruiter.

Daarmee past niet alleen de piano beter in de Aubette omgeving maar wordt in wezen ook alsnog een verzoening tot stand gebracht tussen beide 'De Stijl' grootheden die elkaar bij leven vanwege 'incompatibilités des humeurs' zijn gaan ontwijken.

En in symbolische zin maakt daarmee Straatsburg zijn reputatie als verzoener weer waar: na de politieke en humanitaire verzoening door de

creatie van Raad van Europa mogen we daar nu een Nederlands culturele dimensie aan toevoegen.

Op het concertprogramma staan: Willem Pijper, cello sonate nr 2 en Claude Debussy 'la boîte à joujoux' en een cello sonate.

Ik heb begrepen dat Hans er zelf niet bij kan zijn, maar de Association regelt een afzonderlijke bijeenkomst.

Vrij entree - plateau na afloop.

9 oktober, 2 uur, Het Anse sjoelkampioenschap revisited!

Joke van der Kwast heeft laten weten dat we op zondag 9 oktober weer welkom zijn in de Salle des Fêtes in Lampertheim, vlak bij de Mairie waar ook ruim parkeermogelijkheid is op deze zondag. We beginnen om 2 uur.

Onze vrienden van "Les Amis du Sjoelbak" zijn weer zo goed ons te willen begeleiden (zie <http://ads-alsace.net/>). We vragen net als vorig jaar 5 euro deelnamegeld. Deelnemers beneden de 16 gratis. Op voorhand worden alle prestaties zodanig geschat dat iedereen in de prijzen valt.



We hopen dat ook Wibo Koopmans en jeugdkampioene Clémence Hill-Griffioen als titelverdedigers weer van de partij zullen zijn. En we hopen natuurlijk dat Wibo lid wordt zoals ie vorig jaar aankondigde.

In verband met de benodigde logistiek, ook ten behoeve van onze begeleidende vrienden, graag opgeven vòòr woensdag 28 september bij: Hans de Jonge, 0388316025/0612525492, hans@dejonge.org

Gerard de Boer, 0645670081, deboergerard@hotmail.com

En, begin alvast met oefenen, in elk geval mentaal.

En dan nog.. een stukje verder weg maar dan kunt u het alvast noteren:

4 november, 11 uur, Lezing VPRO-journalist en documentairemaker Wilfred de Bruijn in de Aubette 1928 over zijn in Nederland zeer goed ontvangen documentairereeks 'Op Zoek Naar Frankrijk'

Op vrijdagochtend 4 november geeft de Bruijn een lezing over zijn bovengenoemde documentairereeks. In deze serie portretteert de Bruijn het Frankrijk van nu, door de ogen van een Nederlander.

De lezing wordt georganiseerd door het Département Néerlandais van de Université de Strasbourg en de Association Theo van Doesburg.

De lezing is voor iedereen toegankelijk maar past ook in de studieopzet van het Département Néerlandais op de Universiteit en is dus ook nadrukkelijk gericht op studenten Nederlands. Daarom is de lezing tijdens studie-uren gepland, 's ochtends.

¹ Zie elders in dit nummer een afscheidsinterview met Hans die binnenkort Straatsburg gaat wisselen voor Rotterdam.



Als u in de gelegenheid bent, ga er dan zeker heen. De Bruin is een enthousiast verteller met originele invalshoeken.

Datum: vrijdag 4 november

Aanvang: 11 uur (tot 13 uur, met pauze rond 12)

Locatie: Aubette 1928, Place Kléber, Strasbourg

Entrée: gratis (plateau)

En... dit is dan voorlopig de laatste activiteit in de Aubette want voor het eerstvolgende half jaar komt het interieur exclusief beschikbaar voor een langlopende expositie².

24 november, Cleveringalezing

De traditie van de Cleveringalezing wordt gelukkig dit jaar weer voortgezet.

Deze roept in herinnering het college van prof. Cleveringa in 1940 waarin hij protesteerde tegen het ontslag van zijn joodse collega-jurist Meijers aan de Leidse Universiteit³.

Dit jaar wordt de lezing in Straatsburg gehouden door prof. Niels Blokker, sinds 2013 full time prof. International Institutional Law aan de Leidse Universiteit. Prof. Blokker was overigens daarvoor verbonden aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken, een positie die hij gedurende vele jaren reeds combineerde met academische activiteiten.

Het aandachts- en werkterrein van prof Blokker is uiterst actueel in deze tijd waarin verdragen en andere regelingen gemakkelijker dan voorheen gerelativeerd worden.

Adres: rue 6 Erckmann-Chatrion, Straatsburg

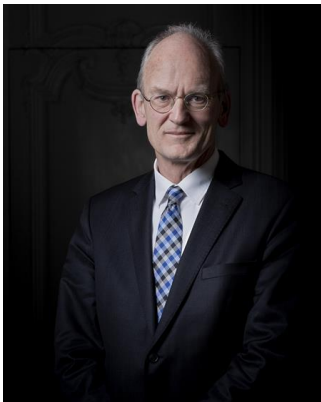
Aanmelden graag 14 dagen tevoren bij de Permanente Vertegenwoordiging: STR-RSVP@minbuza.nl, of 0388362048



November, Algemene Ledenvergadering: preciese date volgt later.

en... ***4 december:*** daar is ie weer... good old Sinterklaas en zijn Pieten!

Mededelingen/familieberichten



Jos Silvis, de Nederlandse rechter in het Europees Hof voor de Rechten van de Mens hier, is op 1 september geïnstalleerd als Procureur-Generaal bij de Hoge Raad in Nederland. Een zeer eervolle benoeming en een zeer verantwoordelijke positie.

Jos gaat leiding geven aan het zogeheten Parket bij de Hoge Raad. De voornaamste taak van het Parket is het geven van 'rechtsgeleerde adviezen', zogenoemde conclusies aan de Hoge Raad met daarin een voorstel voor een te nemen beslissing in een individuele zaak.

Door Jos' vertrek is de rechterspost in Straatsburg – even - vacant en zijn we in afwachting van zijn - nog niet bekende - opvolger en, nemen we aan, een nieuw lid voor onze Vereniging.

Jos, alle succes!

² *Hétérotopies, des avant-gardes dans l'art contemporain, 10-12-2016/30-04-2017. Bij het ter perse gaan van deze Rommelpot is het nog te ver weg en weet ik er te weinig van om het als culturele tip te kunnen opnemen.*

³ *Zie voor verdere achtergrondinformatie, ook over andere acties op de Leidse en andere Universiteiten, Rommelpot oktober/november 2012 en nr 1/2015.*

Hans van der Werf's termijn als secretaris-generaal van de CCR loopt af in november. En Hans heeft besloten terug te gaan naar Nederland, naar zijn loft in Rotterdam. Ik volsta hier te wijzen op het afscheidsinterview met Hans hieronder.

Paul en Nicole de Coninck's 'compagnia' is weer verbreed door de geboorte van Hugo de Coninck, in april alweer. Hugo is het tweede kind van zoon Jan en Aurélie de Coninck. En is tevens stamhouder van de familie, volgend op Laurent, de oudere broer van Jan. En, alles gaat goed.

En, beste leden, laat ons weten wat naar Uw voordeel goed is voor de Nederlandse Anse-gemeenschap om te weten in deze rubriek.

Hans van der Werf: retour à Rotterdam

De termijn van Hans als Secretaris-Generaal van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart, de CCR⁴ zit er op per 1 november. Hij gaat, op zijn 64e jaar, terug naar Nederland, naar Rotterdam maar zal nog wel meer bij het water betrokken blijven dan alleen maar wonen bij één van de grootste zeehavens ter wereld. En hij is zijn leven lang bij water en schepen betrokken geweest... de naam zegt het al.. van der (scheeps)werf, in het bedrijf van zijn vader. Hans is bij de CCR betrokken geraakt na een rol als vertegenwoordiger van de Nederlandse Binnenvaart. Hij is in 1994 als plv Secretaris-Generaal aangesteld en 4 jaar geleden mocht ie 'plv' schrappen.

Hij is als voorzitter ook jarenlang het boegbeeld van de Association Theo van Doesburg geweest en was ook voorzitter van de Raad van Bestuur van het niet meer bestaande kleine Straatsburgse scheepsmuseum "Naviscope". En wij vonden als vereniging een gastvrij onthaal voor een bezichtiging



van het Palais du Rhin, de zetel van de CCR⁵. Ook heeft Hans het lichten van de Russische atoomonderzeeër door een stoer Nederlands bedrijf beeldend getoond en toegelicht op één van onze huiskamerfilmavonden⁶.

Hans kijkt deels voldaan en deels met een dubbel gevoel op de afgelopen jaren terug.

Voldaan omdat de samenwerking met de EU gestalte kreeg met behoud van CCR's eigen positie. De CCR ontwerpt nu – ook - regelgeving voor andere waterwegen dan de Rijn binnen het EU-areaal, vooral voor de eisen waaraan binnenvaartschepen elders moeten voldoen en regelgeving voor de bemanning.

En dubbel omdat de financiering voor het werk voor de EU nog onvoldoende geconsolideerd is... over twee jaar moet er weer gesproken/onderhandeld worden

(en wat hij dat graag zelf gedaan!) in een situatie waarin het beleid consistent is maar de counterparts het nog wel eens wisselend interpreteren afhankelijk van hun persoonlijke belangstelling en inzet.

Hij kenschetst de afgelopen jaren als "alles moest op de schop terwijl het bedrijf gewoon moest blijven functioneren". Een vergelijking met de ombouw van

⁴ Zie ook de speciale Rommelpot-Rijnditie van dec. '12/jan. '13 met daarin, naast een interview met Hans (een tussenbalans) een schets van de historie, positie en taken van de CCR. De CCR is de oudste supranationale instantie voor de kwaliteit van de bevaring van de Rijn. Leden zijn: België, Duitsland, Frankrijk, Nederland en Zwitserland.

⁵ Zie Rommelpot, april/mei 2013 nr 2.

⁶ Zie Rommelpot juni 2014, nr 2.

de stations van Delft en Rotterdam komt voor de geest... ander onderwerp, andere dimensie maar ook daar moesten bij alle soms chaotische verbouwingen de treinen blijven rijden.

Hans kwam er na zijn aanstelling achter dat het toen verantwoordelijke Ministerie “Verkeer en Waterstaat”, tegenwoordig “Infrastructuur en Milieu” in een persbericht rept van ‘De heer van der Werf gaat het secretariaat van de CCR professionaliseren’. Een proactieve instelling was dus voorondersteld.

Hans ziet bij de lidstaten een soort van twee snelheden enthousiasme en inzet: Nederland en Vlaanderen⁷ (grote binnenvaart, verbinding met Rotterdam, grote Antwerpse belangen) en Frankrijk zetten vol in op een goede binnenvaart, Duitsland minder. Dat maakte het moeilijk laveren tussen de deelnemende landen.

Hij heeft in zijn CCR tijd vol ingezet op het uitbreiden van de waarnemers, dus, niet alleen staatsvertegenwoordigers uit andere stroomgebieden dan de Rijn maar ook en vooral op technische, commercieel en administratief direct belanghebbenden, zoals daar zijn: binnenvaart- en zeehaven organisaties, rivierpolitie, scheepswerven, motorfabrieken, chemische industrie en bijvoorbeeld ook vakbonden. Deze komen bijeen in vooral themabijeenkomsten en soms ook plenair.

We komen nog even terug op de verhouding met de EU. Het was belangrijk vast te houden aan de institutionele en juridische invalshoek, met de CCR als een soort enclave in de EU.

De staten hebben indertijd bevoegdheden overgeheveld naar de CCR, en kunnen die dus niet nog een keer overhevelen, zoals naar de EU. Hij wijst op een bepaling uit de EU constitutie (artikel 235) waarin is bepaald dat oude rechten voorrang hebben boven later geformuleerde. En dan is toch duidelijk dat een nog immer geldig Verdrag uit 1868, de “akte van Mannheim” (met de taken en juridische

positie van de CCR) dat ruim eerder het licht zag, voorrang heeft.

De druk die er voorheen was bij de EU om de CCR te incorporeren is er nu niet, waarbij natuurlijk helpt dat de EU momenteel verweten wordt teveel taken aan zich te trekken.

Er wordt goed en praktisch samengewerkt zonder nadruk op de formele competenties.

Maar nu dan terug naar Rotterdam, en daarmee dichter bij zijn partner Mariël Polman, de kleurenexpert van Monumentenzorg Nederland⁸.

Toch ziet het er niet naar uit dat het een ononderbroken verblijf in Nederland wordt. Op grond van zijn expertise is Hans al betrokken bij projecten in stroomgebieden in Zuid-Amerika en bij dat van de Nijl, van het Victoriameer tot Caïro.

Maar de band met Straatsburg en onze Vereniging blijft bestaan want Hans heeft zich bereid verklaard om correspondent op Nederlands cultureel gebied te zijn zowel ten behoeve van onze Vereniging als van onze zusterclub Theo van Doesburg. We kunnen dus in het vervolg ook culturele info en tips van uit Rotterdam ontvangen.

Hans... goede tijden gewenst voor jou en Mariël en we houden het een kleine wereld!



Palais du Rhin, waar de CCR is gevestigd.

⁷ Voor België nemen tegenwoordig ook de gewesten Vlaanderen en Wallonië deel. En België is weliswaar geen directe Rijnstaat maar is toch CCR lid door de grote verwante belangen.

⁸ Mariël heeft ook het kleurenonderzoek gedaan waardoor de Salle des Fêtes in de Aubette 1928 zich weer zo stralend kan presenteren.

De Wadden in foto's

In volle vakantietijd konden we in het hoofgebouw van de Raad van Europa genieten van een prachtige tentoonstelling met schitterend foto-werk van de Texelse fotograaf Pieter de Vries met de Wadden als onderwerp.

De foto's, op groot formaat, werken uiterst indringend en zijn niet anders dan als pure poëzie te benoemen waarin de pracht en de karakteristieken van de Waddenzee treffend tot uitdrukking komen en



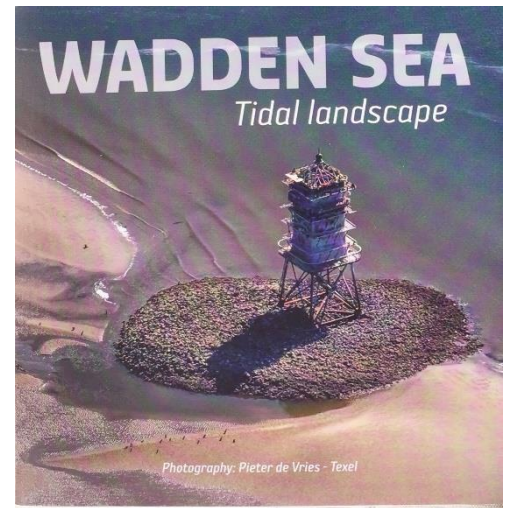
tegelijk de liefde van de fotograaf voor zijn onderwerp

duidelijk maken. De gebeurtenis werd 'geparainneerd' door onze verenigingsleden Peter Kempees (in het bevoorrechte bezit van een tweede huis op Texel) en ambassadeur Onno Elderenbosch.

De vernissage was een goed bezochte en genoeglijke bijeenkomst waarbij de schoonheid en het belang van het Waddengebied in het werk van de Vries maar ook

in de begeleidende toespraken werd onderstreept, waarin ook nog de Unesco wereldgoedstatus werd aangestipt⁹.

De Vries bracht ook couleur locale in met het Texelse Skuumkoppe bier en 'Wezenspyk's oude kaas. En door op Texelse klompen te verschijnen¹⁰. Vanuit het Noorden werd gebeurtenis ook ondersteund door 's eilands VVV, de stichting Ecomare en TESO ("Texels eigen stoomboot onderneming")¹¹.



⁹ Tegelijk heeft het eiland kort geleden nog een extra erkenning gekregen van de Lonely Planet die het eiland een plek in de Europese top tien (natuur) bestemmingen gaf. En dan is er nu dan ook nog de tweevoudig Texelse gouden medaillewinnaar, de plankzeiler Dorian van Rijsselberghe.

¹⁰ Een schoeidracht die Uw rapporteur als boerenzoon ook jarenlang niet vreemd was maar in de loop der tijd heeft moeten wijken, maar, met behoud van de vaardigheid koeien te melken.

¹¹ TESO is in 1907 opgericht uit onvrede over het lage serviceniveau van de toenmalige veerdienst. De veerdienst is nog steeds in bezit van vooral Texelaars. Binnenkort wordt een nieuw, groter maar ook milieuvriendelijker schip in de vaart genomen, gefinancierd uit eigen TESO-middelen.

Een terugblik op twee mooie concerten met ons bekende kunstenaars



Op vrijdag 26 augustus was dat het concert van Frank van Lamsweerde en zijn Conservatorium-collega Frank Gautier in het Cloître van St Pierre le Jeune... mooi, deels ook eigen werk van Frank in een ideale omgeving: de prachtige kloosteromgeving van de St Pierre en dat bij prachtig windstil zomerweer...

En op zondag 28 augustus mochten we in de Romaanse kerk van Rosheim een indrukwekkende avond beleven met de vertolking door het 'Ars Choralis Coeln' van 'Ordo Virtutum' van de middeleeuwse mystica Hildegard van Bingen 1098-1179: een allegorisch muzikaal drama over de strijd van de duivelse verleiding



en uitzicht op hemels geluk. Met daarin een hoofdrol voor Cora Schmeiser die we onder meer kennen van eerdere prachtige vertolkingen het werk van vrouwe Hildegard en... van de voordracht van dada gedichten!

De choreografie van het geheel paste sluitend bij de composities. En de kerk was ook mooi uitgelicht met de projectie van Magritteachtige wolken op het plafond met een zweem van een gordijn als suggestie voor de toegang naar het hemels geluk. Het was als beleefden we een opera van bijna duizend jaar geleden.

Grand chapeau bas Cora! Ook voor de andere vertolkers!



Nederlands herdenking in Struthof

In de Elzas staat het enige concentratiekamp op Frans grondgebied. Gecreëerd in 1940 toen de Elzas bezet was. Het heeft gefunctioneerd tot eind 1943. Er hebben er duizenden gevangenen uit velerlei landen verbleven, veelal om politieke redenen. Het kamp was geen vernietigingskamp maar had een mortaliteitpercentage van 30-40% ! Een belangrijke groep was die van de zogeheten 'Nacht und Nebel' gevangenen. Het gaat dan om gevangenen die plots spoorloos verdwijnen zonder enig bericht aan nabestaanden en kennissen. Dit werd gedaan om bij hen schrik, verwarring en... verlamming te bewerkstelligen.

Onder hen waren vele Nederlanders.

Sinds de 60-er jaren komt er elk jaar een delegatie van Nederlandse oud-gevangenen en hun familie en vrienden naar het kamp om te gedenken. Aanvankelijk ging dit samen met de algemene Franse herdenking.



Maar na een aantal jaren in werd de voorkeur gegeven aan een afzonderlijke samenkomst om meer gericht de Nederlanders te kunnen gedenken. Dit vindt sinds alweer vele jaren in september plaats. Het is een openbaar maar tegelijk intiem en toegewijd gebeuren. Dit jaar vond het plaats op 8-10 september. Op vrijdag was er voor de vroege vogels een ontspannen bezoek aan de historische wijnkelders van het Hôpital Civil gevolgd door een door Onno Elderenbosch aangeboden lunch op de residentie. Op vrijdagavond was er de traditionele avondfakkeltocht in het kamp.



Ernst Sillem, één van de oud-gevangenen aan de lunch bij Onno.

En op zaterdag vond een plechtige herdenkingsceremonie plaats, waarbij naast vertegenwoordigers van de Ambassade in Parijs en van het Ministerie van VWS (waaronder de zorg valt voor oorlogsslachtoffers) ook Ambassadeur Onno Elderenbosch en Uw dienstdoende redacteur aanwezig waren.

Het Ministerie van Defensie stuurt elk jaar een militaire afvaardiging waarin ook een militair muzikensemble is opgenomen.

Uit de diverse interventies een enkel citaat uit de toespraak van de directrice van het kamp, Mme Frédérique Neau-Dufour waarin zij André Malraux

(verzetman, schrijver en politicus) aanhaalde... 'tegen het grote kwaad is de beste remedie broederschap en saamhorigheid'.

Helaas zijn er met het voortschrijden van de tijd steeds minder oud-gevangenen aanwezig... dit jaar nog twee.

Niettemin is onder de familie en nabije vrienden van de oud-gevangenen een vaste wil speurbaar om op enigerlei wijze dit gedenken permanent te maken.

Nederlandse kunstenaars op Franse Postzegels

Het was een grote verrassing dat de Franse posteries eerder dit jaar twee prachtige postzegels hebben uitgegeven met afbeeldingen van Nederlandse kunstenaars. Op 19 februari 2016 kwam een schitterende zegel met het portret van Annie Hall, geschilderd door Jan Toorop, haar toekomstige man. Ze wordt afgebeeld in een witte hooggesloten japon bij het raam, terwijl ze bezig is met handwerken. Het is een zegel van €2,80, geschikt voor verzendingen tot 250 gram. Jan Toorop was één van de belangrijkste Nederlandse beeldende kunstenaars uit de periode 1880-1910. Aanvankelijk schilderde hij in de impressionistische stijl, maar via het pointillisme ontwikkelde hij zich tot symbolistisch schilder. De Nederlandse art nouveau wordt vaak met zijn werk geassocieerd. Hij was de vader van Charley Toorop en grootvader van de schilder Edgar Fernhout en de cineast, John Fernhout. In 1923 gaf de Nederlandse PTT al twee zegels uit, ontworpen door Jan Toorop, de zogenaamde Tooropzegels.

De uitgifte van deze schitterende zegel maakte me nieuwsgierig naar meer Franse zegels van Nederlandse kunstenaars en ik vond een indrukwekkende reeks van deze kleine kunstwerkjes.

Eerst een paar algemene observaties over de Franse kunst-filatelie:





Eveneens dit jaar, ter gelegenheid van het evenement "Normandië Impressionisme" (18 april-26 september 2016) kwam een reeks van 12 portretten uit, geschilderd door zeer bekende kunstenaars, waaronder één met een zelfportret van 'onze' Vincent van Gogh. Deze zelfklevende zegel is geschikt voor verzending van brieven per groene post (eco tarief).

De Franse posterijen zijn al in 1961 begonnen met het regelmatig uitgeven van zegels met schilderijen of tekeningen van zowel Franse als niet-Franse kunstenaars. In dat jaar verscheen voor het eerst een serie met schilderijen van bekende meesters. De eerste serie toonde werken van Braque, Matisse, Cézanne en de la Fresnaye. In de daarop volgende jaren werd ieder jaar zo'n serie met kunstzegels uitgegeven. Maar in 1957

kwam al een (zelf)portret van Rembrandt uit, in de serie beroemde buitenlandse persoonlijkheden.

Ik vond vervolgens de volgende schilderijen van Nederlandse kunstenaars:

1969: een zegel van F 1,00 met een portret van Philippe le Bon (Filip de Goede) van Rogier van der Weyden, oftewel Rogier de la Pasture. Van der Weyden was geboren omstreeks 1400 in Doornik in de toenmalige Bourgondische Nederlanden.

1975: een zegel van F 1,20 met een schilderij van Kees van Dongen "Femmes à la Balustrade",

1979: een zegel van F 2,00 met de "Kerk van Auvers sur Oise" van Van Gogh,

1982: een zegel van F 4,00 met "De Kantwerkster" van Johannes Vermeer,

1983: een zegel van F 1,80 met toeslag van F 0,40, uitgegeven ter gelegenheid van de dag van de postzegel, met een gravure van Rembrandt "Man die een brief dicteert",

1987: een zegel van F 5,00 met daarop de afbeelding "Oeuvre de Bram van Velde",

1996: een zegel van F 5,00 met het schilderij "Horizon" van Jan Dibbets,

2001: een zegel van € 1,02 met een schilderij van Jongkind "Honfleur à basse marée»,

2008: een zegel voor brieven tot 20 gram met "Het meisje met de parel". Dit wereldberoemde schilderij van Johannes Vermeer is uitgegroeid tot het meest geliefde werk van deze meester, geschilderd in 1665-1667 en sinds 1902 in bezit van het Mauritshuis in Den Haag.

2016: de al bovengenoemde schilderijen van Jan Toorop en Vincent van Gogh. In totaal 12 Franse zegels met afbeeldingen van Nederlandse kunstenaars.

De meeste bovengenoemde kunstenaars zijn zeer bekend bij het grote publiek. Daarom geef ik nog wat détails over de genoemde, misschien nog niet zo bekende kunstenaars:



Bram van Velde werd geboren in Zoeterwoude in 1895 in een arm gezin. Op zijn twaalfde jaar ging Bram werken bij een firma voor woninginrichting om in de behoeften van de familie te voorzien. Zijn werkgever had oog voor zijn talent en stimuleerde hem zich verder te ontwikkelen. Met diens steun vertrok Bram naar Duitsland en vestigde zich in de kunstenaarskolonie van Worpswede. Hier maakte hij een aantal schilderijen in expressionistische stijl. In 1924 vertrok hij samen met zijn broer Gerard, ook schilder, naar Parijs. Deze stad was Van Veldes grote leerschool. Toen hij in 1930 naar Corsica verhuisde, ging er een andere wereld open. Corsica werd een inspiratiebron, vooral voor stillevens. Na de Tweede Wereldoorlog krijgt hij een eerste persoonlijke expositie in Parijs. Hoewel laat in zijn carrière, groeide de waardering voor zijn werk.



Tentoonstellingen volgden elkaar op. Bram van Velde overleed op 86-jarige leeftijd in Zuid-Frankrijk. Hij ligt begraven in Arles.

Bram van Velde ontwikkelde een lyrisch abstracte stijl, met gebruik van sterk contrasterende kleuren. Van zijn werk gaat grote spanning en emotionaliteit uit. Zijn werk is te zien in het Fine Arts Museum in San Francisco, in Musée Cantini in Marseille, Musée Jenisch in Vevey en in de Tate Gallery in Londen.

Bram's schilderende broer, Geert, is even beroemd maar die is niet met een Franse postzegel geëerd.

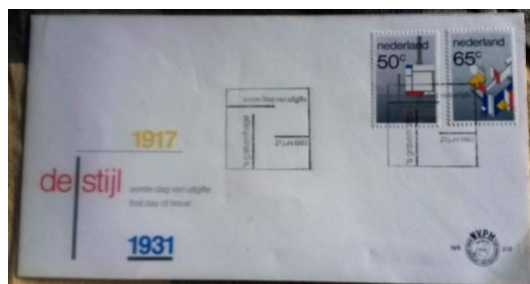


Jan Dibbets is een beeldend kunstenaar, geboren in Weert in 1941, die na zijn opleiding begonnen is met het uitvoeren van conceptuele werken in parken, tuinen en op het strand. Zijn internationale doorbraak kwam met zijn "perspectiefcorrecties" in 1969. Daarin maakte hij met behulp van fotografie aanpassingen in de waarneming van simpele vormen, die hij tekende op vloeren, muren of uitzette in het gras of zand. Met het nauwgezet rangschikken van foto's binnen een werk maakte hij panorama's van door hemzelf aangepaste vergezichten, Dutch Horizons. Zijn internationale reputatie bracht hem opdrachten in het buitenland, zoals het vervangen van 33 glas- en loodramen in de kathedraal van St. Louis in het Franse stadje Blois in 1989. Een jaar later voerde hij voor de Franse overheid Hommage à Arago uit. Dit is een reeks van 135 bronzen médailles dwars door Parijs, langs de meridiaan van Parijs, als eerbetoon aan de Franse landmeetkundige François Arago (1786-1853). Zijn werk is te zien in vele musea verspreid over Europa en de VS.

Johan Barthold Jongkind was een Nederlands/Franse kunstschilder, geboren in 1819 in Lattrop, Overijssel, en gestorven in 1891 La Côte-Saint-André. In 1846 trok hij naar Frankrijk. Jongkind kende al gauw enig succes in de Parijse salons. Samen met de Franse schilder Eugène Boudin was Jongkind een voorloper van het Franse impressionisme uit de 19^e eeuw. Tevens was hij lid van de school van Barbizon. Zijn schilderijen staan bekend om het toveren met kleuren en lage horizon zodat de luchtpartijen eruit springen. Na 1855 besloot hij zich weer terug te trekken naar zijn oude vaderland waar hij tot 1860 verbleef in Klaaswaal



en Overschie. Hier vond hij zijn kanaaltjes, oude straatjes, oneindige vlakten, wind en wolken terug die hij vastlegde in aquarellen en op doeken. Hij werd door zijn vrienden waaronder Rousseau, Daubigny, Corot teruggehaald naar Frankrijk. De 22-jarige Claude Monet werd aan hem voorgesteld door zijn vriend Eugène Boudin, die hij al kende uit zijn Normandische tijd te Honfleur. Monet zou later verklaren dat hij Jongkind zag als zijn mentor, die hem het licht leerde te componeren. Met Monet heeft Jongkind op een ochtend de Notre-Dame van Parijs geschilderd vanuit een vlak naast elkaar zittende opstelling. Werken van Jongkind zijn te zien in het Louvre, het Rijksmuseum in Amsterdam en het Museum de Fundatie in Zwolle.



Het verzamelen van postzegels met afbeeldingen van beroemde en ook minder beroemde kunstwerken is een leuke hobby en zeer leerzaam. De Franse posterijen staan bekend om de hoge kwaliteit van deze postzegels. Je kunt dus een oogstrelende kunstcollectie aanleggen in miniatuur door deze zegels te verzamelen.

Ik heb mij beperkt tot de kunstwerken van Nederlandse kunstenaars, afgebeeld op Franse postzegels. Het spreekt vanzelf dat ook de Nederlandse posterijen zegels met kunst hebben uitgegeven o.a. met werken van Rembrandt (In 2000 "De Nachtwacht"), van Van Gogh (in 2003 "Zelfportret met Strohoed", "De Zonnebloemen" en "De Zaaier") en in 1983 van Mondriaan en C. van Eesteren en Theo Van Doesburg ("Compositie 1922" en "Maison Particulière").

Het aantal kunstzegels uitgegeven door vele landen in de wereld is overigens enorm. Het is dus zaak selectief om te gaan met deze hobby.

Hans de Jonge

Culturele tips

Stadsgalerie Offenburg met werk van Armin Göhringer, Manfred Schlindwein en Gretel Haas-Gerber in het Kazernekwartier

Städtische Galerie, Amand-Goegg-Straße 2, Kulturforum 77652 Offenburg –

Tel: +49 781 82 20 40 - Fax: +49 781 82 60 40 - <http://www.galerie-offenburg.de> - galerie@offenburg.de

diensdag-vrijdag 13:00-17:00, zaterdag-zondag 11:00-17:00, tot 02/10/2016

In een buitenwijk van Offenburg, de hoofdplaats van Kreis Ortenau, in wezen net over de grens dus, is een prachtig verstild gebouwencomplex, in mooi groen gebied. Het is het oude kazernecomplex, compleet met 'Reithalle' en al, oorspronkelijk uit 1898¹². In 1918/19 heeft het een woonbestemming gekregen tot 1936. Tot 1945 werd het weer strak militair en daarna tot 1992 waren er Franse troepen gelegerd... aanvankelijk als onderdeel van het bezettend geallieerd regiem zoals dat na WO II gold. Het ruim opgezette complex heeft nu een veelzijdige breed cultureel/administratieve bestemming. En daar is ook de Galerie. De tijd heeft de sfeer verstilt... die geeft nu rust en noopt tot bezinning. Op de toeristen-site van Offenburg wordt de plek wel vermeld maar eerder en passant dan met een dwingende suggestie tot bezoek. Ten onrechte!



En temeer omdat hier wordt ook herdacht dat op 12 september 1847 in een Offenburgs restaurant voor het eerst democratische grondrechten werden geformuleerd

door 'die entschiedenen Freunde der Verfassung'. Het werd gevolgd door andere grote bijeenkomsten in '48 en '49 met aan het slot een oproep tot revolutie, niet ongevoerd in die tijd in Europa.



Maar dat liep uit op een nederlaag voor de hervormers van wie een aantal geruïneerd raakten en/of moesten vluchten. Niettemin zijn de gebeurtenissen uit die tijd nog steeds een inspiratiebron en reden voor hedendaagse waardering. Een belangrijk deel van de toen geformuleerde rechten zijn gebruikt bij het opstellen van latere democratische rechten en vormen de grondslag van de huidige Duitse Grondwet.

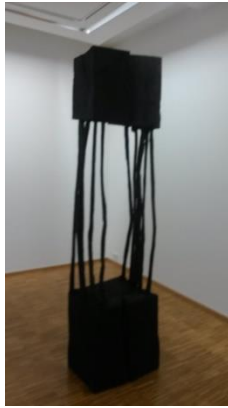


U treft daar ook een twintig meter hoog standbeeld dat de rol van Offenburg verbeeldt in de democratische ontwikkeling van Duitsland... 'male-female' van Jonathan Borofsky¹³.

¹² Ik trof er een menukaart van rond 1915 met onder meer 'Rheinsalm'. Die is na die tijd toch een hele tijd verdwenen uit de Rijn. En daarop stond ook 'diplomatenpudding', een dessert van geconfijt fruit en vanillesaus met plakken zoet luxebrood (brioche). Dit dessert heeft diverse culinaire vaders, van verschillende nationaliteiten. In één van de verhalen stamt het uit de tijd van het Wiener Congres, 1815, met zijn eindeloze onderhandelingen tussen de winnaars en de verliezers en toen zou Talleyrand, de handige onderhandelaar voor Frankrijk, zijn vaste kok, Antonin Carême gevraagd hebben iets te maken dat bij alle partijen en diplomaten in de smaak zou vallen, en daarmee de stemming zou opmonteren. Hetgeen gelukt zou zijn, zo heet het in deze versie. Een idee voor onze actuele tijd?

¹³ Het beeld van de man die omhoog loopt bij Les Halles in Straatsburg is ook van hem.

Elena ziet de kunst van dichtbij



En dan nu op naar de Galerie met werk van twee eigentijdse Offenburgse kunstenaars. Beiden werken met hout maar van verschillende invalshoeken:

Armin Göhringer maakt spannende sculpturen waarin robuust en soms tere transparantie met elkaar in harmonie zijn.

Manfred Schlindwein werkt met houtsneden die een warrelend caleidoscopische wereld laten zien.



Verder worden nog ingetogen en gevoelige schilderijen van de eveneens uit Offenburg afkomstige Gretel Haas-Gerber (1903-1998) getoond.

In het complex is ook een café "Borofsky's" genaamd, niet onverwacht, maar dat gaat pas om 5 uur open. Overigens is de intenser bewoonde wereld met de diverse restaurants e.d. slechts op een paar honderd meter afstand.

En... als U de smaak te pakken hebt en nog eens meer in Offenburg wilt vertoeven...op zaterdag 17 en zondag 18 september zijn er de open atelierdagen met wel en 100 (!) adressen... een bruisend kunstleven daar!

Musée du bagage – Haguenau

Ancienne Banque de France, 5 rue Saint-Georges, Haguenau. Tel.: 0388902939 ; www.museedubagage.com

Openingstijden, t/m 15 september woensdag t/m zondag: 10-12.30 en 13.30-18 uur; 1- september t/m 31 mei 2017: woensdag t/m zondag: 14-17:30.

Ik kom niet zoveel in Haguenau maar telkens valt me de ontspannen sfeer op in de stad met zijn kleine 40.000 inwoners. Een stad die ook flink gewond is door de geschiedenis: als vroegere - en prachtige hoofdstad van de drie eeuwen redelijk functionerende Décapole extra hard aangepakt door indertijdse Franse troepen. Dat wil zeggen dat de omwalling volledig is ontmanteld naast de nodige markante gebouwen in de stad. Maar dat is redelijk gecompenseerd in de latere tijd hoewel de historische glorie voorgoed weg is... De stad heeft een paar aardige musea en verder tal van mogelijkheden om er een mooie dag te hebben.

Wat mij trof daar is een museum met een heel parte invalshoek... hoe werd er vroeger gereisd? Daarover gaat de expositie "L'appel du lointain", tot 31 mei 2017 in het Musée du Bagage. Het geeft een overzicht van allerlei reis-equipment uit vroegere tijd en hoe er gebruik van werd gemaakt. Verder is er aandacht voor de grote ontdekkingsreizen, die soms wel goed gingen maar ook vaak mislukten. En worden de beginselen van de cartografie op begrijpelijke wijze uiteengezet.



Dus maak eens een vergelijking met de wijze waarop u nu, bijvoorbeeld in de net achterliggende vakantie gereisd hebt en hoe dat vroeger ging.

'Happy'cyclette', t/m 30 september in de zetel van het Département du Bas-Rhin

Conseil Départemental du Bas-Rhin, Hôtel du Département, place du Quartier Blanc, www.bas-rhin.fr, 10 :00-18 :00 (zaterdag 14 :00-18 :00), tot 30/09/2016



In het Hôtel du Département worden geregeld aardige tentoonstellingen gehouden en het is ook een goede reden om nog eens informatieve folders mee te nemen, zoals bijvoorbeeld die van de 'piste des forts', een fietsroute van 40 km langs een aantal van de na 1870 door de Duitsers gecreëerde forten.

Nu is er tot 30 september een informatieve en ook grappige tentoonstelling te zien over het verschijnsel fiets door de jaren heen. Niet vreemd natuurlijk in zo'n fietsvriendelijke omgeving als Straatsburg. Getoond worden allerhande oudere modellen waarvan

velen inventief en goed bruikbaar te noemen zijn terwijl het van anderen (de hoge bi!) onbegrijpelijk blijft dat het 'fietsen' daarmee vroeger onbekommerd gepropageerd werd. Er is zelfs een hogi bi voor kinderen geweest... nog steeds erg en veel te hoog.

Met de uitvinding van de ketting, alweer anderhalve eeuw geleden hebben we de fiets zoals we die nu kennen vorm zien krijgen.

Er is ook veel info, nieuwe relevante apps, leuke info, ga er eens heen.

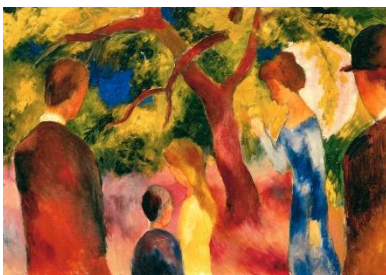
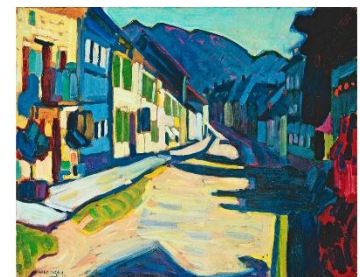
Al met al een mooi overzicht waarin alleen één type meer aandacht had verdiend... de ligfiets die tot 1934 redelijk populair was maar waarvan de ontwikkeling plots stopte toen de Internationale Wielers Unie in dat jaar de specificaties vaststelde waaraan een vélo de course moest voldoen. En dat was en is de racefiets zoals we die nog steeds kennen. U schrijver beschikt nog over een vintage model ligfiets van Roulandt, inmiddels een kleine 60 jaar oud en momenteel diep in de garage.

Deze ligfiets is nog rudimentair, heeft geen vering en een hard kuipje als 'zadel' maar heeft één voordeel dat een gewone fiets niet heeft..de zit: het kuipje geeft voldoende rugsteun.. je zit ontspannen, enigszins achterover leunend en dan.. het uitzicht, de blik... een breedbeeld CINEMASCOPE!

Kandinsky en andere 'der Blaue Reiter' kunstenaars in Beyeler, Riehen/Bazel tot 17 januari 2017 en 7\7 open van 10 tot 18.00, op woensdag tot 20.00 uur. Zie ook: www.fondationbeyeler.ch.

Werk van het Müncher Collectief Herzogstrasse (van rond 1980) in de Sammlung Hurrle/ Museum für Aktuelle Kunst in Durbach (bij Offenburg), tot en met 3 oktober as.

U zult denken waarom deze twee zo verschillende stijlen en perioden samen genoemd. Welnu, dat komt omdat U in de vorige Rommelpot (nr 2) geattendeerd werd op tentoonstellingen in Nederland met vergelijkbare werken, in Zwolle (die Brücke, der Blaue Reiter) en in Groningen, 'de Nieuwe Wilden'.



Wie de tentoonstellingen in Nederland -wellicht- gemist heeft, wordt nu op zijn wenken bediend.. die Kunst komt nu naar U toe, niet helemaal, maar veel scheelt het niet, ga maar na:

Beyeler pakt, en breder dan Zwolle, uit met schitterend werk van voormannen als Kandinsky, Franz Marc en August Macke. Maar er is veel meer te zien en dan zal opvallen dat kunstenaars die een trapje lager op de historische waarderingsladder staan vaak even mooi werk maakten als de grote namen.



En het avant-garde Museum für Aktuelle Kunst in Dürbach komt met werk van een enigermate vergelijkbare groep als in Groningen, ook uit de '70-'80-er jaren en één die je eveneens, zoals ik dat voor het

werk in Groningen noemde 'uit je comfortzone haalt', tot 3 oktober tenminste. Maar, als tegenwicht: het gebak bij de thee of koffie is uitstekend!

Open van woensdag tot en met vrijdag van 14-18 uur; zaterdag en zondag van 11 tot 18 uur. Meer info: www.museum.hurrle.de

De oorlog in Syrië...met de Elzas als trieste historisch ervaringsdeskundige

Wie het weet mag het zeggen: Assad, IS, Sunnieten, Shiiten, Alavieten en weinig eenduidig opererende grootmachten van elders en dat is nog maar een rudimentaire duiding. En het allemaal om macht, politiek, religieus of mengvormen.

In de verte doet het denken aan de dertigjarige machts- en godsdienstoorlog die zich indertijd, in de eerste helft van de 17e eeuw in Europa afspeelde. Even onbegrijpelijk in vele opzichten, met een Vaticaan dat protestantse Duitse vorstendommen steunde, het katholieke Frankrijk dat de Republiek der Zeven Provinciën steunde tegen Spanje en protestants Zweden met een deels katholiek huurleger tegen vrijwel iedereen. In Tsjechië kun je kinderen nog steeds het meest bang maken door te dreigen met een behandeling als indertijd door de Zweedse troepen. 30 % Van de Elzassische bevolking heeft het niet overleefd. Het leidde tot een grote immigratiegolf uit omringende, minder getroffen streken daarna. Pas bij de vrede van Westfalen in 1648 hield de ellende min of meer op. Dat was trouwens ook het verdrag waarbij 'onze' Republiek formeel als een onafhankelijke Staat werd erkend.

Een aantal jaren geleden tijdens mijn actieve arbeidsjaren, toen het nog spannend fout was in Noord-Ierland vroeg ik aan een Ierse collega die een paar jaar vertegenwoordiger was geweest van de Ierse Republiek in Noord-Ierland naar zijn analyse van de situatie. Hij was snel klaar met zijn antwoord: iedereen is gek daar.



Ik moet er nog weleens aan denken. In elk geval... conflicten zijn meestal etnisch, politiek of religieus of een mix daarvan. 'Politiek' is nog wel op te lossen in een te overziene tijdspanne (Spanje, hoewel na 'Franco' afscheiding daar weer een item is) maar religieus en etnisch is vaak helaas een heel ander verhaal.

Gerard de Boer

En kijk eens op de site van onze NVSO. Moet nog wat aangepast worden maar we zijn ook bezig om een volledig overzicht erop te plaatsen van alle Rommelpotten vanaf 2012.



Van Orval naar Canossa, cherchez la femme: gravin Mathilda, koningin van het Vaticaan

Uw reizende redacteur had de ring in de bek van een vis in de 'coat of arms' van de Benedictijner abdij van Orval altijd wel wat vreemd gevonden. Maar ik heb het prachtige bier altijd genoten zonder er verder bij stil te staan... tot ik deze zomer in Canossa kwam en daar het Orvalbier trof met op het etiket... Mathilda.



Met vriendin en tegelijk mijn vaste Italiaanse tolk Elena genoot ik van alle moois van de Renaissance in Noord Italië. En we vonden dat we, min of meer als tegenwicht, de ruïne van slot Canossa niet konden overslaan. U kent de uitdrukking 'naar Canossa gaan'... boete doen, vergeving vragen. Dit gaat terug naar de hoogtijdagen van de zogenoemde Investituurstrijd... de strijd tussen de Paus en bisschoppen en de Keizer van het Heilige Romeinse rijk... oftewel wie is de baas... wie benoemt (en ontslaat!) wie. U begrijpt, de scheiding van Kerk en Staat was nog ver weg. Sinds 800 (Karel de Grote) werd de keizer door de Paus tot die hoogheid verheven en kreeg zijn rijk die naam. Met daarin 'Heilig' want zijn macht werd hem via de Paus door God gegeven. Het is een traditie die, doorspekt met allerlei serieuze geschiedenissen en grappige anecdotes doorloopt tot en met Karel V. In veel gevallen had de keizer een zware hand in wie paus mocht worden... voor wat hoort wat...

En Romeins want men droomde van de herleving van het oude West Romeinse rijk. In de officiële geschiedschrijving is 'Canossa' een duel tussen Keizer Hendrik IV, die Paus Gregorius VII om allerlei redenen (onwettig gekozen, machtsusurpatie, concubinaat) niet langer wilde erkennen.

Waarna Gregorius Hendrik excommuniceerde wegens, kort samengevat, gezagsbelediging. Dat betekende dat toegang tot de mis en Heilige Communie werd ontzegd. En dat kon Hendrik niet gebruiken... een ge-excommuniceerde keizer is zijn autoriteit snel kwijt met alle gevolgen van dien.

Zijn vazallen, onder wie ook de nodige bisschoppen eisten dan ook om vòòr een bepaalde tijd vrede te sluiten met de paus.

En hier komen we op 'Grancontessa' Mathilda, de gravin van Canossa.

Mathilda was de dochter van invloedrijke en met veel gebieden gedoteerde ouders. Na de dood van haar vader hertrouwde haar moeder met één van haar neven, Godfried van Lotharingen. Maar omdat dit een echt was van te nauwe bloedverwantschap, was hen door paus Alexander II, de voorganger van Gregorius, als boetedoening opgelegd een aantal kloosters te stichten. En omdat Mathilda zich moreel verbonden voelde aan deze plicht heeft zij later onder meer de abdij van Orval gesticht, waarbij een legende van een door haar verloren en door een vis terugbezorgde ring tot het aparte wapen van het Orvalbier heeft geleid.



Mathilda was door een verwante kennissenkring een naaste vriendin van paus Gregorius. Wellicht is maitresse een betere omschrijving. Zij wordt ook wel de 'Koningin van het Vaticaan' genoemd.

Gregorius is zelf op niet geheel reguliere wijze tot zijn positie gekomen Hij had carrière gemaakt als bekwaam ambtenaar en adviseur van machtige clericalen. Hij was nog geen priester bij zijn uitverkiezing.

Die verkiezing was een min of meer spontaan gebeuren, niet geheel volgens de regels die hij zelf wel eerder aanbevolen had te volgen. En dat priesterschap werd alsnog snel geregeld. Als paus ontpopte zich als een groot

kerkhervormer met helaas wat teveel absolutistische neigingen. Zo kwam hij al snel met de 'Dictatus Papae', 27 regels op 2 a4-tjes. Daarin stelde hij onder meer dat hij als Paus, in officiële bekendmakingen onfeilbaar was. Voorts decreeteerde hij dat belangrijke wetgeving alleen van hem kon uitgaan¹⁴, en alleen hij bisschoppen kon benoemen. En ook het was aan hem en hem alleen de Keizer te benoemen of... af te zetten. Verder werd het celibaat door hem gedecreteerd, niet zo zeer om priesters zich op het heil der gelovigen te laten concentreren maar minstens evenzeer om de ambtsopvolging door zonen of het wegsijpelen van kerkelijke goederen via vererving door priesterkinderen tegen te gaan. Dat hij dat voor zichzelf minder scherp toepaste kwam toen en ook in later tijd wel meer voor.

In het Canossaverhaal zoals we dat oppervlakkig kennen komt Mathilda niet of nauwelijks voor. Ten onrechte. De geschiedenis heeft haar beoordeeld als intelligent, toegewijd, een krachtig bestuurder met een gave voor bemiddeling. Door menigeen wordt haar een zo grote geestkracht toegeschreven dat die op een aantal plekken nog voelbaar is.

In de kwestie van Canossa is zij bijvoorbeeld bemiddelend opgetreden namens de Paus en heeft, in vooroverleg met keizerlijke adviseurs, de verzoening tussen de twee Gladiatoren geregisseerd.

En zo kwam het dat Hendrik, in februari 1077, in de winter en in de sneeuw naar Mathilda's slot Canossa trok waar de uit Rome gekomen Gregorius hem niet alleen opwachtte bij Mathilda maar ook nog eens drie dagen liet wachten voor een gesloten poort van het slot.



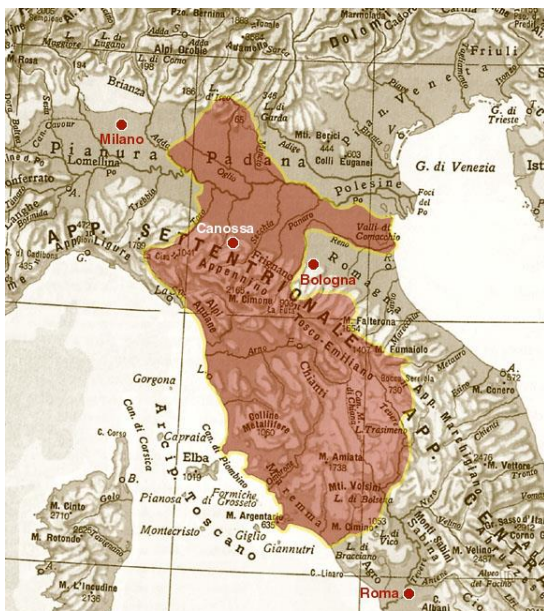
Maar na drie dagen werd er vergeven en je zou zeggen 'eind goed al goed' maar zo was het niet: paus Gregorius trok uiteindelijk aan het kortste eind, ondanks alle inspanningen van Mathilda ten faveure van haar geliefde (Paus). En Hendrik bleek nadien toch te zegevieren, maar ook weer niet helemaal want hij vond na de dood van Gregorius alsnog en weer Mathilda op zijn pad.



Het vervolg: Hendrik was nog niet terug uit Canossa of hij herhaalde weer alle eerdere beschuldigingen tegen Gregorius en ontkende weer diens autoriteit. Een door hem geregisseerde bisschoppenconferentie benoemde een tegen-Paus, Clemens III. De Paus sloeg terug met allerlei, min of meer soortgelijke beschuldigingen tegen Hendrik maar dat haalde niet veel uit. Zelfs een tweede excommunicatie werd lauw ontvangen. Op zeker moment belegerde Hendrik Rome waar Gregorius en Mathilda hun toevlucht hadden gezocht. Mathilda ging na enige tijd terug naar haar Canossa, zij heeft Gregorius niet meer gezien. Door verraad kon Hendrik een paar maanden later, in 1083, Rome binnen trekken. Gregorius vluchtte naar de Engelenburcht in de Heilige Stad en nog steeds herriep hij zijn 'Dictatus Papae' niet.

Een paar maanden later had Hendrik het voor elkaar... ook Rome liet Gregorius vallen en Clemens III, des Keizers Paus, kroonde hem op Pasen van dat jaar tot keizer van het Heilige Romeinse Rijk, in Rome. En Gregorius? Die kon – letterlijk - alleen maar toekijken.

¹⁴ Hij stelde het wat al te strak maar vergeet niet dat kerkelijk recht, vooral privaat-en bestuursrecht, in die tijd hard nodig was omdat de wereldse heersers het op dit gebied lang hebben laten afweten. Aan Gregorius danken we bijvoorbeeld de afschaffing van de polygamie. Met de val van het West Romeinse Rijk viel ook de eenheid van recht (het Romeinse Recht) weg en kwamen de meer primitieve stammen met hun gewoonterecht, een lappendeken. De kerk is in de loop van de tijd in dit vacuum gesprongen... het Romeinse recht kwam weer terug en werd aangevuld met Kerkelijk recht. Dat kerkelijk recht is dus nog eeuwenlang belangrijk (en nodig) geweest naast 'wereldlijk' recht. Dat we nog steeds spreken van 'rechten studeren' komt uit de tijd dat een jurist beide soorten recht diende te beheersen.



Het gebied van Mathilda

Maar, nog één keer daarna leek het lot, voor zover zoiets geldt bij een Paus, hem gunstig gezind: Hendrik was weer vertrokken en had maar een kleine troepenmacht achtergelaten. Dat was -één van de laatste- bondgenoten van Gregorius, een Normandische prins uit Napels niet ontgaan ...ongehinderd trok hij met zijn gevolg Rome binnen en bracht Gregorius weer terug in zijn eigen paleis in de stad..maar hoe nobel dat ook leek...een paar dagen later ontspoorden de troepen en roofden, vernielden en verkrachtten alles wat op hun weg kwam... met duizenden gevangenen trokken zij zich terug op Napels, inclusief Gregorius, die nu als vluchteling meeding want door dat al was ie in Rome persona non grata geworden. Hij leefde nog een jaar in de buurt, in Salerno maar stierf daar, eenzaam en ligt begraven in de Mattheuskathedraal die hij zelf had ingewijd.

En Mathilda? Zij bleef strijdbaar... zij riep in 1088 een synode bijeen van Gregorius gezinde bisschoppen die de toenmalige bisschop van Reims tot paus kozen...Urbanus II, die direct verklaarde achter alle hervormingsvoorstellen van Gregorius te staan.

Het was een onoverzichtelijke tijd ook al omdat er verschillende pausen op de markt waren zoals Clemens voor de keizer, Urbanus, voor Mathilda en een groep Gregorius gezinde bisschoppen en Victor II, de abt van Montecassino, naar voren geschoven door de Normandiërs die Gregorius hadden bevrijd maar Rome zo onbehoorlijk hadden gebrandschat dat alleen al om die reden deze paus nooit echt serieus genomen.

Mathilda was – formeel - gehuwd/ werd uitgehuwelijkt aan de zoon van Godfried van Lotharingen (de 2e man van haar moeder). Dat alles was bepaald in het huwelijkscontract van haar moeder met ‘vader’ Godfried.

Dat huwelijk is niet of nauwelijks geconsumeerd. Godfried verliet haar om zich aan te sluiten bij de Duitse keizer (van het Heilige Romeinse Rijk) maar met behoud van recht op zijn gebieden. Ook een tweede

verbintenis duurde niet lang. De veel jongere – dappere - echtgenoot viel in 1091 in strijdgewoel. De bezittingen waren formeel steeds aan de mannelijke lijn gebleven. Daar verzoon Mathilda een list op... zij schonk goederen die haar formeel niet toebehoorden aan de Kerk van Rome en beheerde deze verder in naam van de Kerk (ze tekende ook met ‘met de gratie Gods’...). Wel maakte Hendrik haar (en de Kerk) de gebieden in Lotharingen en enig gebied in Noord Italië afhandig maar er bleef nog genoeg over. Tot lang na haar dood is er door Kerk en keizer getwist over de eigendom.



Standbeeld van Urbanus II in zijn geboorteplaats, Châtillon-sur-Marne

En zij bleef in de geest van Gregorius handelen dat wil zeggen, voortdurend opponeren tegen Hendrik's aspiraties. Het leek in 1091 allemaal fout te gaan voor Mathilda... ze werd militair verslagen met diverse andere opponenten door de keizer en verloor grote gebieden rond Mantua. Hij verwoestte ook een favoriet klooster van Mathilda, San Benedetto Po (waarover verderop meer). In Rome werd vervolgens door een groep volgzaam bisschoppen en natuurlijk door Hendrik's eigen Paus, Clemens III zijn excommunicatie (door de arme Gregorius) ongedaan gemaakt en de 'Dictatus Papae' opzij geschoven.

Maar, het tijt keerde weer: in 1092 wist ze de troepen van Hendrik in moeilijk gebied rond Canossa, met hulp van een verwarrende dichte mist tot een als een verlies geldende terugtocht te dwingen. Dit leidde ertoe dat veel steden in Noord Italië zich van Hendrik afkeerden en een eigen politieke eenheid vormden, de zogenoemde Lega die een verbond sloot met Mathilda. En zo kwam de weg naar Rome vrij voor Paus Urbanus II en... voor Mathilda. Urbanus heeft nog een tijdlang in haar woning daar, een toren op het Tibereiland, gewoond tot hij doorschoof naar de Pauselijke verblijven in het Lateranenpaleis.



*Mathilda's graf in de Sint Peter
(van Bernini)*

En in 1095 kwam haar definitieve zege over Hendrik: samen met Paus Urbanus riep zij een grote gezaghebbende bisschoppen-synode bijeen waar Gregorius met terugwerkende kracht als de ware Paus werd erkend net zoals zijn rechtsopvolger Urbanus II. En ook werd de vererving/verkoop van posities binnen de kerk aan banden gelegd, zoals ook een eind werd gemaakt aan de wereldse invloed op Paus-procedures. En de priesterhuwelijken konden

niet langer op kerkelijke goedkeuring rekenen... een groot deel van de 'Dictatus Papae' werden dus gehandhaafd.

Mathilda heeft zich ook nog ingezet voor de eerste kruistocht, ook in het spoor van de gedachten van Gregorius hierover.

Maar het wordt dan rustiger...In 1099 adopteerde ze een jongeman als zoon. Het verhaal gaat zonder bewijs overigens dat hij de vrucht zou zijn van haar verbintenis met Gregorius.



*Mathilda's graf in San
Benedetto Po*

En zij werd de weldoenster in haar streek. De laatste 3 jaar van haar leven trekt ze zich terug in het herbouwde klooster in San Benedetto waar ze in 1115 sterft en naar eigen wens eeuwig wil rusten.

Zij krijgt al snel een iconisch imago dat over de eeuwen heen intact blijft. San Benedetto Po wordt een bezinnings- en bedevaartsoord voor pelgrims en andere gelovigen.

Haar imago is zo krachtig dat paus Urbanus VII de in de eerste jaren van de 17e eeuw gestarte verdere verfraaiing van het Vaticaan extra luister wilde bijzetten door Mathilda over te laten brengen naar een graf in de Sint Pieter.



Maar de monniken van San Benedetto Po weigerden. En het zijn alleen de tijdsomstandigheden van pest, hongersnood en plunderende troepen die de abt van het klooster voor 600 dukaten in een heimelijke overeenkomst met het Vaticaan hebben laten bezwijken.

En in 1633 werd in het holst van de nacht het graf geopend in het bijzin van de abt en zijn broer en het stoffelijk overschot-volgens de overlevering nog steeds gaaf- op een kar naar Rome vervoerd waar Mathilda een prominente plaats in de Sint Pieter kreeg. Na de heilige Christina de tweede vrouw in de Kerk... Grand chapeau bas!

Allerlei pogingen Mathilda terug te krijgen faalden en de abt en zijn broer zijn gevlucht voor de toorn van het volk. Maar de affectie voor Mathilda is nog onverkort aanwezig in San Benedetto Po. We troffen een gids die ons meer dan twee uur in vlot Italiaans niet alleen alles vertelde en liet zien maar ons er ook van overtuigde dat Mathilda nog steeds de heldin van San Benedetto Po is.

En hoe weet ik dit allemaal... vooral uit twee bronnen... allereerst, van het kleine informatiecentrum aan de voet van het slot. Want de staf daar maakt op mij sterk de indruk een soort van geëngageerd wetenschappelijk informatiecentrum te zijn.

En verder... de Nederlandse uitgave van het boek van Selma Sevenhuijsen, 'Koningin van het Vaticaan, reis in het voetspoor van Mathilda van Canossa' uit 2014. Een boeiend en persoonlijk cultuurhistorisch geschiedenisboek met sterk filosofische trekken die in het bovenstaande wat buiten beschouwing zijn gebleven maar me niettemin ook zeer boeiden. Ik kon het boek daar in het informatiecentrum aanschaffen en ik heb het boek letterlijk stukgelezen, ook al omdat door de Italiaanse warmte de bladzijden al snel een eigen losser leven gingen leiden.

En ook veel dank aan Elena voor haar onvermoeibare exacte tolken.



Het Parijse Collège Néerlandais van de Nederlandse architect Dudok in volle glorie hersteld

Het gebouw dateert uit 1938 en staat op de Cité Internationale Universitaire de Paris, in het zuiden van die stad. De Cité dateert uit 1925 en is gesticht vanuit de gedachte de wereldvrede te bevorderen door studenten en onderzoekers uit de hele wereld samen te brengen. Er staan veertig gebouwen van allerlei architecten, waaronder twee gebouwen van le Corbusier. Het Collège-gebouw dateert uit 1938 en is ontworpen door architect Dudok (ook de schepper van het prachtige gemeentehuis in Hilversum). De bouw is

indertijd mogelijk gemaakt door een grote gift van de Amerikaans-Nederlandse kunsthandelaar Abraham Preyer, mede ternagedachtenis aan zijn zoon die in 1918 in Frankrijk gesneuveld is.

Het gebouw is grondig en zoveel mogelijk in de oorspronkelijke stijl en staat gerestaureerd en dient nu weer als huisvesting voor studenten en onderzoekers. De kosten bedroegen 21 miljoen euro waar Nederland een bijdrage van ongeveer 2 miljoen euro aan heeft geleverd.



Het gebouw is al in gebruik genomen maar op 17 mei is de officiële opening met ook Nederlands Cultuurminister Jet Bussemakers.

Prima allemaal, alleen, in de achterliggende tientallen jaren is er diverse malen, o.a. door bijvoorbeeld ook Nederlanders uit Straatsburg bij de Nederlandse overheid gepleit voor een financiële bijdrage aan de restauratie van de Aubette 1928. Immers, het hoofdontwerp hiervoor afkomstig van onze landgenoot Theo van Doesburg, ook nog eens één van de grondleggers van 'De Stijl'. Steeds was het argument van 'Den Haag' om hieraan geen gevolg te geven, het argument dat Nederland in het buitenland niet 'investeert in steen'.

Tja... beleid geldt tot het verandert...

Maar, het moet gezegd, 'Den Haag' voelde zich toen wel moreel verplicht om iets te doen en zo kon de fraaie monografie over de Aubette 1928 uit 2006 met een grote bijdrage van Buitenlandse Zaken gerealiseerd worden door vooral de enthousiaste inzet van de Association Theo van Doesburg. Zo ziet U maar weer, elk nadeel heeft een voordeel.

Er zijn de laatste jaren meer prachtige gebouwen uit de moderne tijd, 'les entre deux guerres', gerestaureerd. Bij Roubaix staat bijvoorbeeld de villa Cavrois, een schitterende schepping van architect Robert Mallet-Stevens met bijpassende tuin uit de jaren twintig. In sommige kamers is de invloed van 'onze' Theo van Doesburg en De Stijl speurbaar. Recent opgeleverd, kosten 23 miljoen euro ! La villa vaut le détour !



Colofon

BESTUUR

Voorzitter
FRANK VAN LAMSWEERDE
frank.vl@wanadoo.f
09 54 22 24 46 /
06 83 26 72 73

Vice-voorzitter
HANS DE JONGE
31 rue Kempf
67000 Strasbourg
hans@dejonge.org
03 88 31 60 25 /
06 12 52 54 92

Vice-voorzitter en secretaris

GERARD DE BOER
18 av. Général de Gaulle 67000
Strasbourg
deboergerard@hotmail.com
03 88 31 78 52 / 06 45 67 00 81
Penningmeester
HANS DE BRUIN
279 route de la Wantzenau 67000
Strasbourg
hansdebruin@free.fr
03 88 41 99 15 / 06 24 24 55 86
IBAN: FR76 3008 7330 0200 0118
0790 118 BIC: CMCIFRPP

ASSESSOREN

JOHN RUIJS
rommelpot@free.fr 09 52 246 246 / 06 52 520 500 18
ADRIE ALVERS
Adrie@comcraftfr.com; 03 88 10 18 30
MONIQUE MIDDELHOEK
Moniquedesportes@hotmail.com
03 88 71 81 51 / 06 85 90 14 76
PAUL DE CONINCK
pauldeconinck@evc.net; 03 88 33 24 99 / 06 08 54 31 48
PATRICIA WEISS
patulpi@hotmail.com; 06 73 54 29 93
JORIS VAN 't LAND
jorisland@mac.com; 03 88 41 85 26 / 06 15 66 60 270

REDACTIE

GERARD DE BOER
deboergerard@hotmail.com
06 45 67 00 81

HANS DE JONGE
hans@dejonge.org
06 12 52 54 92

VORMGEVING

ELENA MALAGONI

WEBSITE

BART KOOSTRA
www.nvso.fr

NVSO is aangesloten bij de Federatie van de Nederlandse verenigingen in Frankrijk

Lidmaatschap van de Vereniging: 20 € per kalenderjaar voor alleengaanden en 30 € voor gezinnen/ partnerships.
Lidmaatschapsgeld te betalen bij de aanvang van het nieuwe jaar.